

การสอนด้านวัฒนธรรมของครูไทยพุทธในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

The Teaching of Culture by Buddhist Thai Teachers in the Three Southern Border Provinces of Thailand

ปัญญา เทพสิงห์¹, อุทิศ สังขรัตน์²
Punya Tepsing¹, Utit Sangkarat²

บทคัดย่อ

การสอนด้านวัฒนธรรมของครูไทยพุทธ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการสอนด้านวัฒนธรรมของครูไทยพุทธ รวมถึงการปรับตัวของครูไทยพุทธในด้านการสอน ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย โดยสัมภาษณ์เชิงลึกครูไทยพุทธ 17 คน แบบเจาะจง เครื่องมือได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เทปเสียง และวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างบทสรุป

ผลการศึกษาพบว่า สภาพการสอนวัฒนธรรมแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่ พื้นที่สีแดงที่ครูไทยพุทธในโรงเรียนประถมศึกษาเคยถูกทำร้าย ครูไทยพุทธมีน้อย การสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยหรือที่นอกเหนือวัฒนธรรมมุสลิมประสบปัญหา การต่อรองใดๆ ได้รับตอบสนองน้อย พื้นที่สีแดงที่ครูไม่ถูกทำร้ายหรือพื้นที่ปกติ รวมถึงระดับมัธยมศึกษาทุกพื้นที่สามารถสอนข้ามวัฒนธรรมไทย ขึ้นกับความเคร่งครัดของครูศาสนา การยอมรับของชุมชน ความสนใจของนักเรียน และลักษณะของครู ส่วนการปรับตัวด้านการสอนพบว่า 1) สอนโดยปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับวิถีมุสลิม 2) สร้างความเข้าใจกับนักเรียนด้วยกลวิธีต่างๆ เช่น ชี้ให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการเรียน หาดตัวอย่างมาอธิบาย พุดป้องกันคำถามซึ่งอีกอึดใจที่จะตอบ ชี้ชวนให้คิด ชี้แนะหรือชี้แนะสิ่งเหมาะสม พุดเชิงเปรียบเทียบ 3) สอบถามข้อสงสัยกับผู้นำศานาก่อนสอน 4) สร้างความเป็นกันเองกับนักเรียน 5) กรณีเกิดเหตุรุนแรงกับคนในโรงเรียนพบว่า ครูไทยพุทธส่วนใหญ่หลีกเลี่ยง ปล่อยวางการสอนเนื้อหาหรือกิจกรรมที่กระทบกับศาสนาอิสลามหรือสิ่งที่ไม่ยอมรับ เช่น การไหว้ตามธรรมเนียมไทย

คำสำคัญ: การสอน วัฒนธรรม ครูไทยพุทธ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

¹ รองศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² อาจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

¹ Associate Professor, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

² Lecturer, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

Abstract

The objective of this study on the teaching of culture by Buddhist Thai teachers in the three Southern border provinces of Thailand was to investigate the conditions of the teaching of culture by Buddhist Thai teachers, and their adaptation in terms of teaching under the unrest situation in the three Southern border provinces of Thailand. In-depth interviews were conducted with 14 Buddhist Thai teachers who were selected through specific sampling. The instruments included semi-structured interview guidelines, tape recorder. The data were analyzed through drawing conclusions.

The study found that the teaching conditions were different depending on local area conditions. In red areas where Buddhist Thai teachers had been physically assaulted, there were few Buddhist Thai teachers; the teaching content of Thai culture or other cultures apart from Muslim culture was faced with problems; and any negotiations received little attention. In red areas where Buddhist Thai teachers had not been physically assaulted or in normal areas and in secondary schools in these areas, the ability of teachers to teach cross-cultural subjects depended on how religious teachers who taught religion were, community's recognition, students' interest, and teachers' characteristics. Regarding teachers' adaptation in teaching, it was found that teachers: 1) Adapted the teaching content to correspond with the Muslim way. 2) Used certain teaching techniques to give students understanding such as pointing out the value and benefit of their learning, providing examples for explanations, dealing with trap questions that were difficult to answer first, inducing thought-provoking questions, introducing or showing appropriate thoughts, and speaking metaphorically. 3) Asked religious leaders some questions before teaching. 4) Built a friendly atmosphere with students. 5) In the case that there had been serious incidents in the school, it was found that most Buddhist Thai teachers avoided and left out the teaching content or activities that could affect Islam, or Thai culture that were not acceptable by the community such as "Wai

Keywords: teaching, culture, Buddhist Thai teachers, three Southern border provinces

บทนำ

การสอนเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นการส่งผ่านความรู้จากครูหรือจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ไปยังผู้เรียนจนเกิดความรู้และการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน การสอน

อย่างน้อยควรประกอบด้วยครูหรือผู้สอน ผู้เรียน สารที่สอน และสถานที่ โดยคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมหรือสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนตั้งอยู่ พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประชากรส่วนมากนับถือศาสนาอิสลาม มีสังคมวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ เมื่อครูไทยพุทธสอนนักเรียนมุสลิม

มีไม่น้อยประสบปัญหา การสอนของครูไทยพุทธ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับผลกระทบมา ตั้งแต่ก่อนปี พศ.2547 ดังสน วัฒนสิน (2544) ศึกษาเรื่องปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชา ศิลปศึกษา โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน มัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า นักเรียนไม่ซาบซึ้งใน ความงาม และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมพื้น บ้าน กิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การวาด ภาพสัตว์ 4 เท้าไม่สามารถกระทำได้นี้เนื่องจาก ขัดหลักศาสนา หลังจากปี พศ 2547 หรือเมื่อ เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ การสอนก็ประสบ ปัญหายิ่งขึ้น ดังที่วิทวัส ช่างคร (2553) ได้ศึกษา การเปลี่ยนแปลงของชาวไทยพุทธหลังเหตุการณ์ ความไม่สงบพบว่า มีผลกระทบต่ออาชีพอย่าง ยิ่ง การเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ ลดการ จัดทัศนศึกษาออกสถานที่ ครูไทยพุทธกลายเป็น เหยื่อของความรุนแรง จากสถิติ ปี พศ.2556 เสีย ชีวิต 137 คน (บุญสม ทองศรีพราย, 2557) ส่งผลต่อขวัญกำลังใจ โดยเฉพาะการสอนนักเรียน ที่ต่างภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม จากสถาน การณ์ความไม่สงบ ครูไทยพุทธถูกมองว่าเป็น ตัวแทนรัฐ จึงมักถูกระงับจากผู้ต่อต้านรัฐไทย ดังนั้นหลักสูตรการสอนของของรัฐบาลไทยบางเรื่อง จึงถูกปฏิเสธ เนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาพุทธหรือ อื่นๆ มองว่าผิดหลักศาสนา ครูไทยพุทธไม่มั่นใจ ที่จะสอนวัฒนธรรมต่างๆ ตามที่เรียนรู้มา ความหวังดีของครูถูกทำให้เกิดการตอบโต้อย่างไม่รู้ตัว ดังกรณีจุลิน ปงกันมูล ซึ่งเป็นชาวเชียงราย เดินทางมาสอนศิลปะยังจังหวัดนราธิวาส แต่ก็ถูก ทำร้ายจนเสียชีวิต เหตุการณ์นี้สันถล่อนการสอน ด้านวัฒนธรรม

การสอนด้านวัฒนธรรมเป็นการสอน เกี่ยวกับวิถีชีวิตในสังคมที่ผู้เรียนดำรงชีวิตอยู่ใน สังคมพหุวัฒนธรรม ครูต้องให้ความรู้ทาง วัฒนธรรมที่หลากหลายแก่ผู้เรียน เพื่อการอยู่ร่วม

กันอย่างสันติ อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาข้าง ต้นสะท้อนว่า บางโรงเรียนไม่อาจสอนวัฒนธรรม อื่นๆ ที่ต่างจากวัฒนธรรมอิสลาม ความสำคัญ ของการสอนก็เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความรู้รอบ ในวิถีชีวิตของตนเองและผู้อื่น เป็นคนดี มีความ รู้คู่คุณธรรม เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความ รู้ ทักษะ และเจตคติ (ทวีป อภิลิทธิ, 2555) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีคนไทยพุทธส่วน หนึ่งประกอบอาชีพครู แม้ครูไทยพุทธจะคุ้นเคย กับวัฒนธรรมมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้เหตุการณ์ความไม่สงบ มีไม่น้อยต้องปรับ ตัวกับความเปลี่ยนแปลง ความเกรงกลัวต่อภัย ร้ายจะมาถึงตัว ต่างพยายามปรับกลวิธีสอน เพื่อ สร้างความเข้าใจใหม่ๆ ถ้ายทอดความรู้ที่สอดรับ กับคตินิยม และความต้องการท้องถิ่น แต่กระนั้น ก็ดีเมื่อครูมีวัฒนธรรมแบบหนึ่งต้องสอนนักเรียน ที่มีวัฒนธรรมอีกแบบหนึ่ง โดยเฉพาะโรงเรียน พื้นที่เสี่ยงอันตราย ยากจะชี้ชัดว่าสิ่งใดถูกต้อง หรือเหมาะสม การเลือกสรรกลวิธีสอนต่างๆ ก็ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ และสามารถดำรงอยู่ในพื้นที่ สร้างความชอบธรรมใน ฐานะครูผู้ทำงานวัฒนธรรม ซึ่งเต็มไปด้วยความ รักในวิชาชีพ ความเมตตา และความเสียสละ ครู ส่วนใหญ่มุ่งมั่นสอนอย่างเต็มที่ สถานการณ์ความ ไม่สงบทำให้ความรู้บางอย่างถูกจำกัดทั้งด้วยเวลา และเนื้อหา ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียน เมื่อแข่งขันศึกษาต่อมีคะแนนต่ำ ดังที่รุ่ง แก้วแดง (2555) รายงานว่าในปี พศ.2553 นักเรียนในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้มีคะแนนสอบ O-NET ต่ำ กว่าค่าเฉลี่ยของประเทศทุกกลุ่มสาระ

สภาพการสอนวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้อง ทำการศึกษา อย่างน้อยด้วยเหตุผลสร้างความรู้ ความเข้าใจสภาพการสอนที่แท้จริง การแก้ปัญหา ของครู ที่มีบริบททางวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนด ในเมื่อครูไทยพุทธถูกมองเป็นตัวแทนอันอ่อนแอ

ของรัชชาติ และหากไม่รีบทำการศึกษาก็จะเกิดผลกระทบ อย่างน้อยทำให้คุณภาพการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่ำลง และรัฐควรเล็งปัญหาของครูไทยพุทธ โดยเข้าใจกลวิธีสอนของครูเพื่อความอยู่รอด และหาแนวทางพัฒนาทั้งระบบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการสอนด้านวัฒนธรรมของครูไทยพุทธ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย 2) เพื่อศึกษาการปรับตัวของครูไทยพุทธด้านการสอนวัฒนธรรม ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้มีขอบเขตครูไทยพุทธ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ที่มีนักเรียนและประชากรในชุมชนส่วนใหญ่เป็นมุสลิม ไม่รวมสังกัดเอกชน ทั้งนี้เพราะครูไทยพุทธถูกมองว่าเป็นเจ้าหน้าที่รัฐไทยที่มีความเสี่ยง เฉพาะครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพราะมีเนื้อหาด้านวัฒนธรรมชัดเจน ในช่วงเดือนมิถุนายน 2556 ถึง พฤษภาคม 2557

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลศึกษาจากเอกสาร และลงพื้นที่สนามโดยตรง โดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) พร้อมทั้งสังเกต (Observation) เลือกครูไทยพุทธผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) โดยแยกเป็นครูโรงเรียนในเขตพื้นที่สีแดง ที่ครูไทยพุทธหรือคนในโรงเรียนถูกทำร้าย สัมภาษณ์ครูระดับประถมศึกษาในจังหวัด

ยะลา 3 คน บัตตานี 1 คน ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส 1 คน เขตพื้นที่สีแดงแต่ครูไทยพุทธในโรงเรียนไม่ถูกทำร้าย สัมภาษณ์ครูไทยพุทธระดับประถมศึกษาในจังหวัดยะลา 2 คน นราธิวาส 2 คน ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดบัตตานี 2 คน พื้นที่ปกติ สัมภาษณ์ครูไทยพุทธระดับประถมศึกษา 5 คน ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส 1 คน รวม 17 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) นอกจากนี้ยังเลือกผู้ให้ข้อมูลรองซึ่งเป็นครูมุสลิม 2 คน ผู้ปกครองนักเรียนมุสลิม 2 คน นำผลมาวิเคราะห์แบบสามเส้าโดยตรวจสอบแหล่งข้อมูลด้านเวลา สถานที่ และบุคคล แล้วสร้างบทสรุปเชิงบรรยาย

ผลการวิจัย

สภาพการสอนวัฒนธรรมของครูไทยพุทธ

สภาพการสอนด้านวัฒนธรรมแต่ละโรงเรียนแตกต่างกัน ตามสภาพพื้นที่ และบริบททางสังคม โรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่สีแดง มีครูไทยพุทธน้อย หรือคนในโรงเรียนถูกทำร้าย การสอนวัฒนธรรมระดับประถมศึกษาล้วนมีปัญหา ชุมชนไม่ยอมรับการสอนข้ามวัฒนธรรม ครูไม่กล้าต่อรองกับการสอน หรือกิจกรรมตามมาตรฐานหลักสูตร หนังสือห้องสมุดที่มีภาพพระ เทวดา รูปเคารพอื่น ๆ จะถูกฉีก กรีด เขียนทับภาพ เหตุนี้หากได้รับหนังสือบริจาคเกี่ยวกับศาสนา ไม่นำเข้าห้องสมุด จะเก็บไว้เองหรือถวายวัด นักเรียนมักคิดว่าการไหว้ครูไทยพุทธบาป เพราะชอบชวนพระที่คอ การไหว้ครูเท่ากับไหว้พระที่คอ ไม่กล้าเข้มงวดการเรียนภาษาไทย ไม่สั่งให้นักเรียนนำหนังสือไปอ่านหรือทำการบ้าน ผู้ปกครองบางคนไม่ยอมรับ การร่ำเรียนนักเรียนคิดว่า ผิดหลักศาสนา ทำบ้างแต่ไม่จริงจัง นักเรียนไม่ยอมรับการร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี ชุมชนถือเป็นเพลงนอกศาสนา เพราะในเนื้อเพลงมีคำว่าพระพุทธเจ้า

อย่างไรก็ตามระดับมัธยมศึกษาปัญหาการสอน วัฒนธรรมมีน้อยกว่าประถมศึกษา เพราะนักเรียน ที่เข้าระดับมัธยมมีความพร้อมจะเรียนรู้ข้าม วัฒนธรรมบ้างแล้ว ผู้ที่เคร่งศาสนาและเข้มงวด ต่อวิถีมุสลิมจะมุ่งโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลาม หรือโอนเอนมากกว่าโรงเรียนรัฐ โรงเรียน ระดับประถมศึกษาในพื้นที่สีแดง ซึ่งครูไทยพุทธ ไม่ถูกทำร้าย การสอนด้านวัฒนธรรมมีทั้งที่สอน ข้ามวัฒนธรรมได้ และสอนไม่ได้ ดังที่โรงเรียนใน จังหวัดนครราชสีมา ครูไทยพุทธสามารถสอนนักเรียน มุสลิมให้รำและใส่ชุดแบบมโนราห์ ผู้นำศาสนา ผู้ปกครองยอมรับ แต่ให้ละเว้นท่ากราบไหว้ เป็น เพราะชุมชนเปิดกว้าง แยกออกระหว่างการเรียน รู้กับหลักศาสนา แต่บางโรงเรียนครูไทยพุทธไม่ สามารถสอนข้ามวัฒนธรรม นักเรียนไม่ยอมรับ ภาษาไทย ไม่สามารถสอนการวาดลายไทย เห็นว่าลายไทยอยู่ตามวัด ภาพโบราณสถาน ภาพ วันสงกรานต์เห็นว่าขัดแย้งกับศาสนา วาดได้ เฉพาะวันฮารีรายอ หรือเกี่ยวกับประเพณีมุสลิม ระดับมัธยมศึกษา นักเรียนที่ต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น ๆ ส่วนใหญ่เป็นผู้สนใจศึกษาต่อสูงขึ้น

ส่วนโรงเรียนพื้นที่ปกติ (Safety zone) การสอนด้านวัฒนธรรมทั้งระดับประถมศึกษาและ มัธยมศึกษา มีสภาพการสอนไม่ต่างจากโรงเรียนใน พื้นที่สีแดงที่ครูไม่ถูกทำร้าย ปัจจัยของขีดความสามารถในการสอนด้านวัฒนธรรมของครูไทย พุทธ ได้แก่ ระยะเวลาการทำงานของครู ดังพบว่า ครูอาวุโสสามารถสอนข้ามวัฒนธรรม ซึ่งอาจเป็น เพราะปรับตัวได้มาก หรือสอนตั้งแต่วัยพ่อแม่ของ นักเรียน เป็นที่นับถือของผู้ปกครองก่อนเกิดภาวะ วิกฤต กลวิธีการสอนของครูแต่ละคน บางคนมี เทคนิคแบบยลทำให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงความคิด โดยง่าย ปัจจัยหลักคือลักษณะของครูศาสนาหรือ ผู้นำชุมชน หากเคร่งครัดศาสนา มีความคิดสุดโต่ง ต่อด้านรัฐ หากมีอยู่ในพื้นที่ใดยากนักที่ครูจะสอน

วัฒนธรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ยังขึ้นกับความสนใจ การเห็นคุณค่าการเรียนของนักเรียนเอง ผลการ ศึกษาชี้ว่าครูไทยพุทธส่วนใหญ่ยังเกรงกลัวที่จะ สอนข้ามวัฒนธรรม หรือกวัดขั้นกับความไม่ใส่ใจ ของนักเรียน เพราะอิทธิพลของสถานการณ์ความ ไม่สงบ แต่กระนั้นก็ไม่อาจบ่งชี้ได้ว่า สภาพพื้นที่ ปกติ ชุมชนจะยอมรับการเรียนรู้อข้ามวัฒนธรรม ครอบคลุมที่ครูศาสนาหรือผู้นำมุสลิมตีความ พฤติกรรมการเรียนขัดกับวิถีมุสลิม ย่อมมีโอกาส เกิดเหตุรุนแรงกับครูไทยพุทธได้ทุกเมื่อ เหตุนี้ ทำให้ครูปรับตัวทุกวิถีทาง

การปรับตัวของครูไทยพุทธด้านการสอน วัฒนธรรม

สภาพปัญหาการสอนวัฒนธรรมภายใต้ สถานการณ์ความไม่สงบ เป็นสิ่งที่ครูต้องหาทาง แก้ไข หรือกระทำบางอย่างเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อตนเองมากที่สุด จากการศึกษาพบว่า ครูไทย พุทธมีการปรับตัวด้านการสอน ดังนี้

1. หลีกเลี้ยงหรือปล่อยวาง เนื้อหาหรือ กิจกรรมของวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่อาจโน้มนำให้ นักเรียนออกห่างศาสนาอิสลามหรือเสี่ยงต่อการ ทำผิดหลักศาสนา เช่น วาดลายไทยเพราะเห็น ว่าอยู่ตามวัด บั้นรูป รำไทย จัดกิจกรรมรอบกอง ไฟ กิจกรรมเข้าจังหวะ หรือไหว้ครูไทยพุทธตาม ธรรมเนียมไทย โดยเฉพาะโรงเรียนพื้นที่สีแดง หรือที่ผู้นำชุมชน หรือชุมชนเคร่งศาสนา นักเรียน ทั้งหมดเป็นมุสลิม ครูส่วนใหญ่หลีกเลี้ยงเพื่อไม่ ให้กระทบต่อความรู้สึกของผู้เรียนและชุมชน หลีก เลี่ยงการวิพากษ์เหตุการณ์ไม่สงบให้นักเรียนฟัง เพิกเฉยเมื่อนักเรียนพูดภาษาไทยผิด ๆ ไม่สอน วัฒนธรรมอื่น ๆ ไม่ลงโทษเมื่อไม่ทำการบ้าน หรือ แต่งกายผิดระเบียบ บ้างอึดอัดแต่ก็ไม่อาจต่อรอง ใด ๆ เพราะเป็นคนกลุ่มน้อย ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“อยากให้ครูอิสลามไปพูดว่า ควรเรียนบ้าง กลัวไทยพุทธมีปัญหาอีก เพราะเคยเจอแล้ว บอกว่าไม่ต้องสอนหรอก.....เมื่อเราอยู่ในสังคมนี้ก็ต้องยกเล็ก เอาแค่เขายอมรับโรงเรียนก็ได้แล้ว ถ้าไปยึดยึดศาสนาอื่น ๆ ก็เท่ากับกระพือปีกความรุนแรงให้มากกว่าเดิม”

2. ปรับองค์ความรู้และกิจกรรมให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น การใช้ชีวิตของครูไทยพุทธท่ามกลางคนมุสลิมซึ่งมีจำนวนมาก ทำให้ต้องปรับตัวต่อการสอน ซึ่งไม่เพียงหลีกเลี่ยงหรือนิ่งเฉยเท่านั้น แต่หาทางเรียนรู้วัฒนธรรมมุสลิมและปรับวิธีสอนที่ต่างออกไป เช่น การฝึกพูดภาษามลายูถิ่น การสอนนักเรียนโดยพูดคำไทยปนคำมลายูถิ่น สนับสนุนกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวมุสลิม ดังเช่น ส่งเสริมให้นักเรียนนำเงินมาฝากทุกวัน แล้วนำไปฝากต่อที่ธนาคารอิสลาม สอนโดยพยายามเชิดชูศาสนาอิสลาม สอนสุขศึกษาเมื่อवादอวัยวะเพศนักเรียนคิดเป็นเรื่องตลก ไม่สามารถใช้หลักวิทยาศาสตร์อธิบาย ต้องอ้างถึงพระเจ้า ครูจึงต้องปรับตัวกับคติความเชื่อของนักเรียน แม้จะขัดแย้งกับความรู้ของครู โรงเรียนที่ผู้นำชุมชนไม่เคร่ง ผู้ปกครองเปิดใจกว้าง ส่งเสริมการศึกษาของบุตร ส่วนใหญ่เห็นชอบให้เรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม สภาพนี้ครูไม่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยง แต่สอนให้สอดคล้องกับความเชื่อ เช่น ว่าไทยแต่ใส่บอดี้สูท ว่ากระบี่กระบองหรือมนตราโดยตัดส่วนไหว้ครูออก

3. สร้างความเข้าใจด้วยกลวิธีต่างๆ การสอนเพื่อสร้างความเข้าใจเป็นความพยายามของครูไทยพุทธที่จะกระทำทุกอย่าง เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจสภาวะสังคมที่ถูกต้องและมีเหตุผล เห็นคุณค่าในเนื้อหาที่ตนสอน ลบทัศนคติที่ผิดๆ ทั้งหมดทั้งปวงก็เพื่อลดความร้าวฉานระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้สอนกับชุมชนโดยรอบ กลวิธีสร้างหรือปรับความเข้าใจ มีดังนี้

3.1 ซึ่งให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ ครูภาษาไทยในจังหวัดนราธิวาสสามารถสอนภาษาไทยได้ตามปกติ ไม่มีท่าทีปฏิเสธจากนักเรียน ทั้งนี้เพราะครูใช้วิธีสอนให้นักเรียนเห็นข้อดีเปรียบของการใช้ภาษามลายูก่อน ดังให้เหตุผลว่าภาษามลายูมีคนพูดจำนวนมากแล้ว หากภาษาไทยยังต้องฝึกเพิ่ม จะได้เปรียบชาวมาเลเซีย ที่ยังพูดภาษาไทยไม่ได้ ทำให้นักเรียนใส่ใจภาษาไทยยิ่งขึ้น นอกจากนี้ไม่ว่ากลุ่มสาระใดซึ่งให้เห็นความจำเป็นที่ต้องสอบโอเน็ตหรือเรียนต่อระดับสูงขึ้น ทำให้การสอนบางอย่างลดความเข้มงวด

3.2 ยกตัวอย่าง การสอนเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ชาวพุทธถูกมองเป็นอื่น หรือเป็นฝ่ายรุกรานชาวมุสลิม บางครั้งครูต้องยกตัวอย่าง ดังเช่น โรงเรียนในจังหวัดยะลา มีนักเรียนพูดกับครูว่า นี่คือพื้นที่ของเรา ครูมาไล่เราให้ไปอยู่ที่อื่น ครูต้องพยายามอธิบายให้เข้าใจเสียใหม่ โดยย้อนถึงสมัยโบราณที่เมืองต่างๆ ผลัดเปลี่ยนกันมีอำนาจ ยกตัวอย่างเขมรในอดีตก็เคยเป็นของไทย หากนักเรียนคงยืนยันความคิดเดิม ครูจะหาทางอธิบายพร้อมยกตัวอย่างอื่นๆ จนเข้าใจและหายสงสัย

3.3 พุดบอกรักคำถามซึ่งอีกอึดใจที่จะตอบ เป็นการดักคำถามที่อาจเกิดขึ้นภายหลัง มิให้ตกหลุมพราง ครูมีวิธีสอนไม่ให้เกิดความแตกแยกในสังคม โดยอธิบายล่วงหน้าให้เกิดความกระจ่าง เพื่อกันไม่ให้เกิดคำถามที่อาจกระอักกระอ่วนใจ ลำบากใจในการตอบ ครูเห็นว่าไม่มีประโยชน์ที่จะรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ กลับจากโรงเรียนมักมีผู้ไม่หวังดีเพียงเบนเรื่องนี้ การสอนแต่ละครั้งตัดสินใจไม่ได้ว่านักเรียนยอมรับหรือไม่ อย่างไรก็ตามดีเป็นความพยายามอธิบายสิ่งสร้างสรรค์ที่สุด มีประโยชน์ต่อนักเรียนมากที่สุด ไม่เป็นอันตรายทั้งครูและนักเรียน ดังกรณีปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครูเกรงจะเกิดข้อสงสัยต่างๆ เช่น ชาวพุทธ

มารุกรานดินแดนมุสลิมหรือไม่ จึงพยายามอธิบาย
ล่วงหน้าไปก่อน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ผมจะพูดสักไว้อีกก่อน เด็กก็จะมีข้อ
สงสัยให้ถาม จะอธิบายว่าในปัตตานีมีมุสลิมเป็น
เจ้าเมือง มีชนกลุ่มน้อยอยู่ก่อนประเทศไทย เช่น
ล้านนา มอญ ขอม เรื่องนี้เกิดและจบไปแล้ว”

3.4 ชวนคิด การสอนด้านสังคมบางครั้ง
ต้องให้ตระหนักรู้และคิดขึ้นเอง เพื่อลดอคติ
โดยเฉพาะเรื่องศาสนาและประวัติศาสตร์ โดยเรื่อง
ชวนคิดนั้นอาจเกิดขึ้นจากคำถามของนักเรียน หรือ
อธิบายขึ้นเอง ทั้งนี้อาจทบทวนความคิดเห็นของ
นักเรียนเองแล้วระดมจนนักเรียนสงสัยหรือคิด
คิดขึ้นมา บางครั้งครูพูดทำนองตลก แต่ก็ปรารถนา
ให้นักเรียนคิดขึ้นเอง การสอนวิธีนี้ส่วนใหญ่อยู่ใน
ระดับมัธยมศึกษา เพราะเห็นว่ามิวิจารณ์ญาณ
ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เรื่องศาสนาครูไม่ว่าหนู ทุกศาสนาสอน
ให้เป็นคนดี เราอยู่สามจังหวัด อดีตไม่เคยมีปัญหา
จริงไหมหนู นักเรียนบอกว่าจริง แต่เดี๋ยวนี้อิสลาม
ก็ตาย เขาบิดเบือน เข้าใจผิด จนนักเรียนถามต่อว่า
ทำไม.....สมัยปู่ทวดเขาแย่งที่ดิน รัฐบาลจะเอาดิน
กลับคืนใหม่..... แตกต่างนะ แต่ไม่แตกแยก ครูฝึก
ใหม่ ที่อัลเลาะห์ไม่ได้ให้ครูมาเกิดในท้องมุสลิม”

3.5 ชี้แนะหรือชี้แนะสิ่งเหมาะสม การ
ชี้แนะเป็นการสอนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจเสียใหม่
ในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม เป็นความพยายามให้
นักเรียนเรียนรู้วัฒนธรรมที่ต่างออกไป พอๆ กับ
สร้างจิตสำนึกความเป็นคนไทย ทั้งเห็นหนทาง
อยู่ร่วมกันระหว่างคนต่างศาสนา ไม่ให้ตกเป็น
เหยื่อของผู้ไม่หวังดี การชี้แนะเป็นการอธิบายสิ่ง
ใหม่ เพื่อลดความบาดหมางระหว่างไทยพุทธกับ
มุสลิม ขณะเดียวกันก็เท่าทันความคิดอ่านของ
นักเรียน ป้องกันไม่ให้ไทยพุทธถูกรังแกซ้ำซาก ดัง
คำสัมภาษณ์ที่ว่า

“สี่แยหรือนายก็คือคน เราอยู่ประเทศไทย
เป็นพี่น้องกัน ไม่มีปัญหา แต่ไม่รู้เกิดอะไรขึ้น ถ้า
เป็นสี่แยถูกแกลึงเจียบ เป็นนายจะพูดแบบนี้แบบ
นี้ ลูกเราไม่พูดถึงเหตุการณ์นะ ทะเลาะกันเปล่าๆ
สถานการณ์แบบนี้ ทุกอย่างต้องทันเกม มิเช่นนั้น
สอนไม่ได้”

3.6 เปรียบเทียบ การเปรียบเทียบอาจ
เป็นสถานะบุคคล หรือความเหมือนความต่าง
ของสองศาสนา ดังครูโรงเรียนพื้นที่สีแดง จังหวัด
ปัตตานีสอนจนนักเรียนชอบภาษาไทย นอกจาก
มีประสบการณ์ยาวนาน ยังให้นักเรียนเรียกตัวเอง
ว่าแม่เสมอ การเปรียบครูเหมือนแม่จะรู้สึกใกล้ชิด
สอนสิ่งใดง่ายขึ้น ส่วนการเปรียบเทียบระหว่าง
ศาสนา มักสัมพันธ์กับวิถีของชาวพุทธและมุสลิม
เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือช่องว่าง ซึ่งอาจ
ทำให้นักเรียนเข้าใจผิดว่าครูไทยพุทธลำเอียง การ
สอนใช้กลวิธีแบบกลางๆ ดังเช่น เมื่อจัดบอร์ดใน
ห้อง ช้างหนึ่งจะเป็นวันปีใหม่ อีกข้างหนึ่งเป็นวัน
อารีรายอ หากเป็นบอร์ดวัฒนธรรมไทยครูจัดเอง
เมื่ออธิบายจะให้นักเรียนดูบอร์ดด้านวัฒนธรรม
อิสลามก่อน จากนั้นให้ดูด้านวัฒนธรรมไทย วิธีนี้
ลดอคติลงได้ ครูไม่แสดงความใสใจอย่างหนึ่งอย่าง
ใดชัดเจน ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“ผมจะไม่ทำให้เขาเห็นว่า ไปทางไหนทาง
นี้ ต้องของเรา ของเขาด้วย เช่น เขากวนอาซุรอ
เราก็มีธูปายาส”

4. สอบถามข้อสงสัยกับผู้นำศาสนา
สอน การสอนวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต
ชาวมุสลิม เพื่อความมั่นใจบางเรื่องครูไทยพุทธ
ต้องถามผู้รู้ โดยเฉพาะครูบรรจุใหม่ เนื้อหาที่อาจ
กระทบกับความรู้สึกของมุสลิมจะถามผู้รู้ ไม่ว่า
เป็นผู้นำศาสนา ผู้ปกครองนักเรียน หรือเพื่อน
มุสลิม ความเห็นของครูศาสนา อิหม่าม หรือผู้นำ
ชุมชน มีผลต่อการสอนสาระต่างๆ ในโรงเรียน ดัง
มีนักเรียนเล่นกีตาร์ ดนตรีอื่นๆ มีกระแสจากคณะ

กรรมการโรงเรียนถึงความไม่เหมาะสม ได้รับคำตอบชัดเจนครูจะห้ามทันที แม้จะเป็นเรื่องปกติแต่บางอย่างละเอียดอ่อนเกินความคาดหมาย ศาสนาอิสลามมีหลักปฏิบัติที่เป็นสากลแต่ก็ต้องพึงเสียงคนในชุมชน ผู้นำศาสนาของชุมชนที่คนละต่างกันส่งผลต่อการสอนวัฒนธรรมในโรงเรียนต่างกันด้วยดังมีหลายโรงเรียนถูกห้ามไม่ให้สอนนาฏศิลป์ไทย ขณะเดียวกันโรงเรียนพื้นที่สีแดงแห่งหนึ่งสามารถสอนมโนราห์ สอนรำไทยชนิดอื่น ๆ แก่เด็กมุสลิมเป็นเพราะถามผู้นำศาสนาที่สอนแล้วให้ชี้แจงผู้ปกครองเพื่อตกลงกัน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ถามอิหม่าม เรียกเขามาตกลงก่อน เรามาเพื่อการเรียนรู้ไม่ขัดศาสนา แล้วให้อิหม่ามไปบอกผู้ปกครองด้วย”

5. สร้างความเป็นกันเองกับนักเรียน บางครั้งครูต้องทำตัวเป็นเพื่อนเล่นของนักเรียน ชวนครูให้หันไปนับถือศาสนาอิสลาม ทดลองใส่ชุดแบบมุสลิม หมวกกะปิเยาะ เร่งเร้าให้ครูพูดภาษามลายู เมื่อพูดไม่ชัดเจนทดลองใส่ผ้าคลุมกลายเป็นสนุกขบขันของนักเรียน เมื่อชวนเปลี่ยนศาสนาครูจะใช้คำพูดที่เข้าใจง่าย นุ่มนวล เลี่ยงเหตุผลตรงๆ ด้วยคำตอบที่ฟังขบขัน เช่น ครูกินหมูหลายตัวแล้วเปลี่ยนไม่ได้ อย่างน้อยเป็นการลดช่องว่างระหว่างวัยและการนับถือศาสนา มีโอกาสสอบรมสั่งสอนมากขึ้น การว่ากล่าวตักเตือนพฤติกรรมนักเรียนที่ไม่เหมาะสม มีพฤติกรรมก้าวร้าว ครูไม่ตำหนิหรือลงโทษนักเรียนโดยตรงบ้างใช้วิธีทำท่าเลียนพฤติกรรมนักเรียนที่ต้องการตักเตือน เช่น นักเรียนยกขา ครูก็ยกขาบ้าง เมื่อเด็กหัวเราะครูก็จะสอดแทรกคุณธรรม ครูทำตัวอย่างที่ไม่ดีให้ดู แล้วอบรมสั่งสอนไปพร้อมๆ กัน ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“เวลาที่สอนก็ยกขาบ้าง นักเรียนหัวเราะจึงถือโอกาสสอน เธอชอบไหม แบบนี้ เธอจะทำอีกไหม”

อภิปรายผล

ผลการศึกษาได้สะท้อนให้เห็นว่า ปรากฏการณ์ที่ชาวมุสลิมเป็นคนกลุ่มใหญ่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้นำศาสนามีบทบาทยิ่ง การสอนของครูไทยพุทธต้องปรับปรนตามวิถีคนกลุ่มใหญ่ สอดคล้องกับแนวคิดของอมรา พงศาพิชญ์ (2545) ที่เห็นว่า กรณีที่สังคมวัฒนธรรมมีปฏิสัมพันธ์ไม่เท่ากัน คนกลุ่มหนึ่งมีแนวโน้มยอมรับวัฒนธรรมอีกกลุ่มหนึ่ง กลุ่มที่มีพลังน้อยจะถูกผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่วัฒนธรรมมีพลังมากกว่า การสอนด้านวัฒนธรรมอื่นๆ มักมีครูศาสนาคอยควบคุมหรือชี้แนะ ผู้ปกครอง ผู้นำศาสนาซึ่งเข้มงวดต่อวิถีอิสลาม หรืออำนาจรัฐเข้าไม่ถึงจะสอนวัฒนธรรมอื่นได้ยาก คล้องกับผลการวิจัยของปัญญา เทพลิงห์ (2555) ที่เห็นว่า กระบวนการเรียนรู้ด้านศิลปะของนักเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขึ้นกับระดับความเคร่งเข้มงวดทางศาสนาอิสลามของผู้นำศาสนาเป็นสำคัญ สภาพครอบครัวของผู้เรียน สภาพแวดล้อมโรงเรียนและชุมชน

การสอนวัฒนธรรมที่สร้างปัญหาแก่ครูไทยพุทธส่วนมากเป็นด้านศาสนา และศิลปะ สอดคล้องกับผลการศึกษาของไพศาล ไชยราม (2534) ที่พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่สอดคล้อง เช่น การร้องเพลงที่เกี่ยวกับความเชื่อของศาสนาอื่น การรำที่มีลักษณะของการไหว้ การห่มผ้าสไบ การประดิษฐ์สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรมศาสนาอื่น การร่วมกิจกรรมวันลอยกระทง การปั้นรูปคน อย่างไรก็ตามการศึกษานี้เป็นเชิงปริมาณ เห็นสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่น้อย การศึกษาครั้งนี้แสดงถึงความสามารถสอนหรือจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมอื่นๆ ขึ้นกับลักษณะเหตุการณ์ที่ครูไทยพุทธประสบ ระดับความกลัวและความปลอดภัยของแต่ละแห่ง รวมถึงสาระ

แต่ละวิชา เนื้อหาที่สอน ไม่ว่าจะวิชาใดภาษาไทยมีความสำคัญ โรงเรียนประถมศึกษาในชนบทส่วนมาก ใช้ภาษามลายูถิ่นสื่อสาร ยิ่งเมื่อกระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ทั้งภาษาไทยและมลายูสำหรับการเรียนการสอน ทำให้ประสิทธิผลในการใช้ภาษาไทยมีน้อยลง วิชาภาษาไทยมีผลคะแนนต่ำ นักเรียนมุสลิมไม่สามารถจับใจความเมื่อสอนภาษาไทย เป็นผลกระทบให้กับวิชาอื่นๆ ตามมา สอดคล้องกับผลการวิจัยของสน วัฒนสิน (2544) ที่เคยพบว่า ภาษามลายูถิ่นมีอุปสรรคในการสื่อสาร อีกทั้งกิจกรรมการเรียนการสอน วิชาศิลปะศึกษาบางอย่างไม่สามารถกระทำได้อีกเนื่องจากขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม เช่น การวาดคนหรือสัตว์สี่เท้า เป็นต้น หลังปี พศ 2547 หรือเมื่อสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดภาวะวิกฤต การสอนวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยต้องปรับวิธีการ เพื่อลดความบาดหมางระหว่างกัน จากอดีตที่ครูไทยพุทธมันใจกับการถ่ายทอดความรู้ที่พัวเรียน ให้นักเรียนรอบรู้วัฒนธรรมที่แตกต่าง เปลี่ยนเป็นการผ่อนปรน ละเว้น หรือยินยอมตามความต้องการของชุมชน ละเว้นแม้แต่สอนให้ไว้แบบไทย ครูเข้าใจสถานการณ์ที่กำลังแตกแยก สอดคล้องกับผลการศึกษาของสิริไพลิน สิงห์อิน (2555) ที่พบว่า การสร้างภาพเหมารวมต่อชาวมุสลิมโดยวาทกรรมของรัฐ ก่อให้เกิดความรุนแรงทางวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดความแตกแยกในหมู่คนท้องถิ่น ทำให้ความสัมพันธ์ของคนต่างชาติพันธุ์ต่างศาสนาเกิดช่องว่างต่อกันยิ่งขึ้น และทำให้เกิดความรุนแรงอื่นๆ ตามมา

ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า เมื่อครูไทยพุทธปรับตัวที่จะอยู่กับชุมชน สอนตามที่ชุมชนต้องการ ครูสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ดังที่อับดุลอะซีส บินซาฟีอีดินอะ (2550) ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่าจังหวัดชายแดน

ภาคใต้มีลักษณะเฉพาะ ควรให้ความสำคัญกับการบูรณาการการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต อัตลักษณ์ โดยเชื่อมกับหลักศาสนา ผลวิจัยช่วยสะท้อนอีกว่า ธรรมชาติการสอนของครูไทยพุทธและมุสลิมต่างกันที่จิตสำนึกของชาติพันธุ์ การสอนของครูไทยพุทธนักเรียนมุสลิมส่วนใหญ่เห็นเป็นคนอื่น ดังนั้นการสอนของครูไทยพุทธที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต อัตลักษณ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงเป็นที่จับตา เนื่องจากนักเรียนอยู่ในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ความกังวลของผู้ปกครองต่อการสอนของครูไทยพุทธ เปิดช่องให้ผู้ไม่หวังดีต่อต้านรัฐ แต่กระนั้นก็มีมากขึ้นกับโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่สีแดง ลักษณะนี้สะท้อนถึงความสำคัญของบริบทสภาพแวดล้อมและชุมชนของโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของทัศนีย์ พิศาลรัตนกุล (2551) ที่เห็นว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จของผู้เรียนในศูนย์การศึกษาประจำมัสยิด ประกอบด้วยครูผู้สอน หลักสูตร สื่อ ผู้ปกครอง ชุมชน ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนมาจากการได้รับปลูกฝังคุณธรรมจากครอบครัวและชุมชนที่ตนอาศัย

ผลการวิจัยที่พบว่าครูไทยพุทธมีการปรับตัวด้านการสอนหลายรูปแบบ ดังเช่น หลีกเลียงหรือปล่อยวางเนื้อหาหรือกิจกรรมการสอนที่เสี่ยงต่อการหมิ่นเหม่ศาสนาอิสลาม ปรับฐานความรู้และเน้นกิจกรรมการสอนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่นหรือชาวมุสลิม สอดคล้องกับงานวิจัยของวรสุดา ขวัญสุวรรณ (2539) ซึ่งพบว่า สภาพและปัญหาการสอนของครูศิลปะศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้มีค่อนข้างสูง แนวทางแก้ไขคือ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นและวัฒนธรรมผู้เรียน ด้านหลักสูตรผู้สอนมีความคิดเห็นที่จะปรับการใช้หลักสูตร ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน และวัฒนธรรมท้องถิ่นเช่นกัน ผลการศึกษานี้อยู่ในช่วงก่อนมีเหตุการณ์ความไม่สงบ ปัจจุบันสถานการณ์

ที่ยังไม่คลี่คลาย ส่งผลให้ครูไทยพุทธต้องปรับวิธีคิด วิธีสอนมากกว่าก่อน สร้างความเข้าใจกับนักเรียนด้วยเทคนิคที่หลากหลายหลาย เช่น ซึ่ให้เห็นคุณค่าหรือประโยชน์ พูดให้เด็กเข้าใจก่อนจะมีคำถามที่อยากจะอธิบาย พูดให้ชวนคิด ฯลฯ ความพยายามสร้างความเข้าใจนี้เป็นวิธีการปรับตัวแบบหนึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของลักษณะ สรวีวัฒน์ (2545) ที่ว่า กลวิธีปรับตัวอาจกระทำด้วยการระบายออกด้วยคำพูด เป็นกลไกช่วยลดอารมณ์เครียด ทำให้สามารถเข้าใจสถานการณ์หรือปัญหาแจ่มชัดขึ้น ความคิดต่างๆ ใหม่ ๆ อาจเกิดขึ้นได้ในช่วงที่พูด นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสแสดงความคิดเห็นร่วมกับบุคคลอื่น ซึ่งอาจได้แง่คิดต่าง ๆ มาเป็นแนวทางปรับพฤติกรรมตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ผลทั้งหมดสะท้อนเห็นว่าครูมีกลวิธีปรับตัวด้านการสอนอย่างน้อยสองลักษณะ สอดคล้องกับแนวคิดของฟองพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530) ที่เห็นว่า การปรับมีทั้งแบบโบราณหรือแบบดัดดอย สู้ไม่ได้ก็ดอยหนี และแบบปรับตัวให้เหมาะสมสอดคล้องกับปัญหา สภาพการณ์ที่เกิดขึ้น การปรับตัวแบบดัดดอย เช่น การหลีกเลี่ยงหรือละเว้นเนื้อหา กิจกรรมการสอน ซึ่งอาจเกิดผลอันตรายกับตนเอง การปรับตัวแบบให้เหมาะสมสอดคล้องกับปัญหา เช่น ความพยายามหา กลวิธีให้นักเรียนเข้าใจสังคมที่อาศัยอยู่

การสอนด้านวัฒนธรรมของครูไทยพุทธ เป็นสิ่งที่ครูทุกพื้นที่ ไม่ว่าจะโรงเรียนตั้งอยู่ในเขตพื้นที่สีแดงหรือไม่ มีครูในโรงเรียนถูกลอบทำร้ายหรือไม่ พึงระมัดระวังต่อการสอน ไม่ให้กระทบต่อความรู้สึกของชุมชนมุสลิมเสมอมา อย่างไรก็ตาม จากเหตุรุนแรงที่มักเกิดขึ้นกับครูไทยพุทธ ทำให้ครูมีชีวิตสัมพันธ์กับลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ลักษณะแรกคือการรับสภาพแบบไม่ต่อสู้ ไม่ดิ้นรน ถูกห้ามสิ่งใดก็ไม่สอนสิ่งนั้น เข้าทำนองพูดไปก็สองโพเจีย นิ่งเสียตำลึงทอง ลักษณะที่

สองเป็นการรับสภาพแบบวางตัวให้กลมกลืน ต่อรองบ้าง ทดลองทำบ้าง ดูท่าที่นักเรียน เมื่อสอนไม่ได้ก็ไม่ขัดขืน ให้เป็นที่พอใจของชุมชน เข้าทำนองเข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม ลักษณะที่สามเป็นการรับสภาพเชิงรุก พยายามสรรหาทุกวิธีทาง ทั้งเทคนิคการสอน การใช้วิทยาศาสตร์ ที่จะทำให้นักเรียนหรือชุมชนมุสลิมเห็นใจ เข้าใจ ไว้วางใจ หรือลดอคติกับครูไทยพุทธมากที่สุด แต่กระนั้นก็ดีครูไทยพุทธส่วนใหญ่มีใจอดทน เสียสละเพื่อถ่ายทอดความรู้ อบรมนักเรียน โดยไม่เลือกศาสนา สถานการณ์รุนแรงเท่านั้น ที่บั่นทอนอาชีพครูของชาวไทยพุทธไปที่ละน้อย ๆ จนอาจมีใจหายใหม่ ๆ อนาคตจะมีครูไทยพุทธสอนอยู่ในโรงเรียนรัฐอีกหรือไม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ครูไทยพุทธมีแนวโน้มลดลง รัฐควรส่งเสริมให้ครูไทยพุทธดำรงอยู่และกระจายตามโรงเรียนต่างๆ โดยเฉพาะชนบท หากปราศจากครูไทยพุทธโอกาสที่นักเรียนอ่านเขียนพูดภาษาไทยอย่างถูกต้อง เรียนรู้วัฒนธรรมไทยหรืออื่นๆ มีน้อย ภาวะพหุวัฒนธรรมน้อยลง

2. ครุศาสนาแต่ละโรงเรียน ใช้หลักศาสนาอิสลามตีความการเรียนรู้ทางโลกและข้ามวัฒนธรรมแตกต่างกัน สร้างปัญหาแก่ครูไทยพุทธ จึงควรแต่งตั้งผู้รู้หรือกรรมการวัฒนธรรมอิสลามที่เป็นกลาง เป็นมาตรฐานให้ครูทุกคนปรึกษาหารือได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรรศึกษาเชิงเปรียบเทียบปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูไทยพุทธกับนักเรียนมุสลิม ผลการเปรียบเทียบอาจช่วยชี้แนวสร้างจุดสมดุล เพื่อใช้ชีวิตร่วมกันในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

2. ควรศึกษาเชิงพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้
ข้ามวัฒนธรรมมากขึ้น การพัฒนา ทำโดยสร้างสื่อ
นวัตกรรมใหม่ๆ โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การ

ผลิตสื่อหรือหลักสูตรที่ชุมชนร่วมสร้าง โดยเฉพาะ
ผู้นำศาสนาย่อมสอดคล้องกับความเชื่อและวิถีคิดของ
คนในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ทวีป อภิลิทธิ. (2555). *สอนเป็น สอนดี สอนเก่ง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ พิศาลรัตนกุล. (2551). ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จของผู้เรียนศูนย์การศึกษา ประจำมัสยิด (ตาดีกา) สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม* 4(1), 73-90.
- บุญสม ทองศรีพราย. (8 พฤษภาคม 2557). *แกนนำครูใต้ จี้ จนท. เข้มสกัดยิงครู ช่วงเปิดเทอม*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2557 จาก. breakingnews.nationchannel.com/home/read/php?newsid=720857.
- ปัญญา เทพสิงห์. (2555). กระบวนการเรียนรู้ศิลปะในบริบทสังคมวัฒนธรรมชายแดนภาคใต้: กรณีสถานศึกษาของรัฐ. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ* 14(1), 85-94.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2530). *สุขภาพจิตเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมการแต่งตำรา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ไพศาล ไชยราม. (2534). *ความไม่สอดคล้องระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา กับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ:
- รุ่ง แก้วแดง. (2555, 28 กุมภาพันธ์). การศึกษาชายแดนใต้ เรื่องใหญ่ที่ “รมว. ศึกษาธิการ” ลืม. *มติชน* หน้า 6.
- ลักขณา สรีวิวัฒน์. (2545). *สุขวิทยาจิตและการปรับตัว*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิทวัส ช่างคร. (2553). *รายงานวิจัย การเปลี่ยนของชาวไทยพุทธหลังมีเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ 2547-2554*. ปัตตานี: สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา.
- วรสุดา ขวัญสุวรรณ. (2539). *สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาของครูศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สน วัฒนสิน. (2544). *ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สิริโพธิ์น สิงห์อิน. (2555). *ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และศาสนาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาพสะท้อนจากเรื่องเล่าของครูไทยพุทธ*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

อับดุลชะกูร์ บิน ซาฟิอีย์ดีนอะ. (2550). แนวทางการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อชุมชนอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2553 จาก <http://www.oknation.net/blog/shukur/2007/09/09/entry>.

อมรา พงศาพิชญ์. (2545). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.